

Ebre

El camp d'aviació de la Sénia, patrimoni de la memòria històrica

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

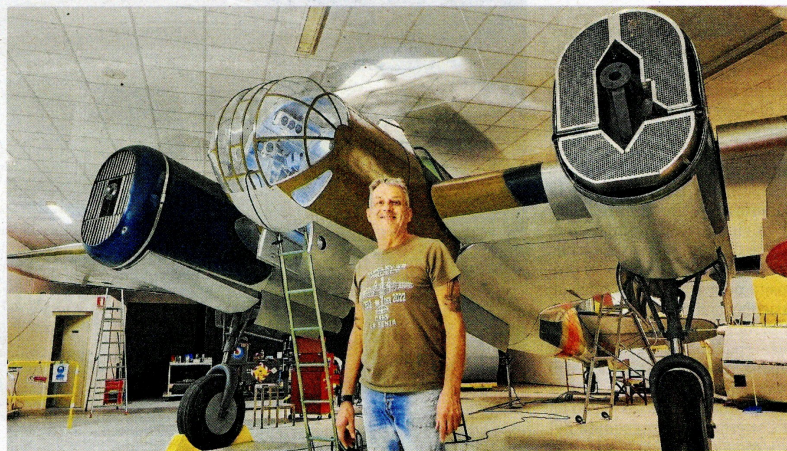
Crònica

La Generalitat hauria de fer el possible per millorar les instal·lacions. Resulta imperdonable l'oblit que les restes de la Guerra Civil, on tants milers de combatents deixaren la pell, es vagin deteriorant sense actuar-hi

La població de la Sénia està lligada al riu que li dona nom. Situat a l'extrem sud de Catalunya limita en tot el seu llarg, amb el regne de València, de quan neix a la Serralada dels Ports, fins que fa cap a la Mediterrània, passant per Ulldecona i Alcanar, s'hi troben molins hidràulics, fariners i oliers, que des de l'antigor, aprofitaven els salts d'aigua del riu per moldre el blat i les olives, com a base econòmica durant molts segles, d'un costat i l'altre del curs fluvial. El terme municipal de la Sénia està dividit en dues parts; la més extensa és la muntanyenca enclavada dins els Ports, i l'altra, en sortir dels espadats rocosos, és una enorme plana, de cara al mar, amb petites barrancades subsidiàries del riu Sénia, plantades de milers d'oliveres que fins a les terres baixes del Montsià són les màximes productores de l'excel·lent oli verge català.

Al terme de la Pobla de Benifassà s'hi troba l'embassament d'Ulldecona. Es va construir l'any 1967 per iniciativa i finançament dels pagesos d'aquesta població per regar els termes municipals que travessa de la conca del Xúquer. En la seva extensió, des del monestir de Benifassà, magnífic convent erigit en honor a Santa Maria, fundat per Jaume I, l'any 1232 i traspassat a l'orde cistercenc, està habitat encara avui per 8 monges cartoixanes. Fins a la població, s'hi concentren al·licients turístics començant pels tres barrancs –la Fou, el Teulat i la Pobla– que omplen l'embassament i extraordinaris paisatges d'alta muntanya. A l'embassament s'hi practiquen diferents esports d'aigua. Els mateixos molins, riu avall, són exemplars arquitectònics de rellevància o també les pintures rupestres dels Rosegadors. Tot el curs és una roballa turística de gran rellevància.

La població de la Sénia té molta història des de l'antiguitat, passant pels àrabs, fins a la Carta de Poblament atorgada també per Jaume I el mateix any que el monestir de Benifassà. La societat civil és molt activa; conrea les tradicions, com els tapissos que adora-

José Ramon Bellaubí davant de l'aparell reconstruït Tupolev, al camp d'aviació de la Sénia. FOTO: ANTON MONNER

Durant la Guerra Civil, la situació estratègica del camp era extraordinària, des d'on els avions podien defensar o atacar Saragossa, Terol, Barcelona, València, Madrid i Mallorca

nen els carrers recordant la Mare de Déu dels Pallerols i aprofita els recursos naturals com la fusta per donar vida econòmica a la població. No en va, la Sénia és la capital del moble, nascuda de la força de la seva gent, del treball i d'un empresariat enèrgic i innovador, que durant els darrers 70 anys ha viscut dalt i baixos econòmics però ha aconseguit mantenir viva la seva força industrial després de la crisi mundial del 2008 i de la pandèmia.

Així, doncs, el riu, els molins, les tradicions, els mobles defineixen la Sénia. Hi ha una altra singulari-

ritat d'envergadura que emmarca el conjunt patrimonial del camp de l'aviació, el centre d'interpretació, els refugis antiaeris, el centre de comandament o «casa de mando» i el centre d'aviació història.

Tot va naixer l'any 1937 quan les autoritats de la República van expropiar una gran planura de 90 hectàrees, situada a un quilòmetre de la població per construir-hi un aeroport. La situació estratègica era extraordinària, des d'on els avions podien defensar o atacar Saragossa, Terol, Barcelona, València, Madrid i Mallorca. S'hi van haver d'arrencar 9.000 oliveres i només van deixar algunes cassetes de camp per servir-se'n de magatzems. A uns cent metres de la carretera s'hi va construir la caserna del comandament que encara avui existeix, reconstruïda i habilitada com a centre d'interpretació.

També s'hi van habilitar diferents refugis que havien de servir en cas de ser bombardejat el camp d'aviació que tenia tres pistes d'aterratge creuades de 1.200, 990 i 1100 metres de llargària. La singularitat del centre de comandament és que l'exèrcit republicà hi va muntar a cada un dels quatre xamfrans, un escut amb les ales d'un avió, amb un cor invertit i

una estrella a sobre. Era l'emblema de l'aviació republicana, de pedra esculpida de diferents peces, col·locades als angles de l'edifici de gran valor històric. De les quatre, només se'n conserva una.

Al mes de setembre del 1937 l'aeròdrom ja estava acabat i s'hi van instal·lar els novells pilots espanyols que s'havien format a Rússia acompanyats dels instructors russos, complementat pels bombarders bimotors Tupolev SB, coneguts per Katiushka, un grup de caces Polikarpov I-16, coneguts per Mosca, un grup mixt de caces, Dewoitine D-510, i avions d'enllaç, Latécoère Late-28.

Però els republicans van haver d'evacuar el camp el dia 14 d'abril del 38 quan les tropes franquistes arribaren a la Sénia. El dia 30 d'abril a la retirada d'Aragó, trenbaren el front per Calaceit, el dia 1 d'abril el de Gandesa, on pretenien resistir-se per mantenir la cruïlla de camins, tres dies més tard eren expulsats de la zona de Prat de Comte, i el dia 4, el cos d'exèrcit ocupava Morella. Immediatament arribaren a Tortosa i al mar que era l'objectiu dels revoltats per seccionar la península per València al sud i Catalunya de l'Ebre al nord.

Des d'aquell moment l'aeroport fou reemplaçat per la Legió Condor d'Alemanya i defensat pels poderosos canons de 88 mm, de canons antiaeris de 37 mm i d'altres com els Flak 30. El 21 d'abril ja s'hi aposentaren quatre flotes de caces J88, i altres del Heinkel He 51, i els Messerschmitt BF109. El poder de l'aviació alemanya sumada a la italiana multiplicaven per 10 la de República. Amb aquests avions atacaren els fronts de l'Ebre i bombardejaren Corbera, el mateix matí del dia 25 de juliol. L'aviació, l'artilleria i els recursos humans de l'exèrcit revoltat era tan superior que amb 155 dies que va durar la Batalla de l'Ebre, conqueriren Pàndols, Cavalls, la Gaeta de la Fatarella, Camposines i la Vall de la Torre, fent retrocedir l'exèrcit llegendari, més enllà de l'Ebre.

A la Sénia l'alma mater del museu ha estat José Ramon Bellaubí Caballer, pilot entre el 1977 i 1982 i gran aficionat al món de l'aviació. Des de molt jove, amb un grup de senyors, van revisar el camp d'aviació que s'havia destruït amb el pas dels anys i a la vegada van crear un centre d'aviació històrica

L'alma mater del museu és José Ramon Bellaubí, pilot i gran aficionat al món de l'aviació

on Bellaubí ha reconstruït diferents aparells i un simulador de vol. El més significatiu és el Tupolev SB que només n'existeixen dos exemplars al món; un a Rússia i l'altre a la Sénia.

Es tracta d'un magnífic conjunt patrimonial de l'aviació que juntament amb el Museu de la Batalla de l'Ebre de Gandesa, són els màxims exponents de la Guerra Civil de tot l'Estat Espanyol. El Departament de la Memòria Històrica de la Generalitat hauria de fer el possible per millorar les instal·lacions de la Sénia. Resulta imperdonable l'oblit que les restes de la Guerra Civil, on tants milers de combatents deixaren la pell, es vagin deteriorant sense actuar-hi.